

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

STUDIE A KRÁTKÉ CLÁNKY

PŘEHLED VÝZKUMŮ 46

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

130115280

PŘEDNÍ ZPRÁVA
NA STARÉM MĚSTĚ V LITOMĚŘI A MĚSTĚ PRAHA
K ASPEKTŮM VÝZKUMŮ MĚSTY LITOMĚŘI

PŘEDNÍ
VÝZKUM

VÝZKUM
VÝZKUM

93 95458

BRNO 2005

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Rudolf Procházka,
Lubomír Šebela, Petr Škrdla

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

Vychází jednou ročně/Published yearly

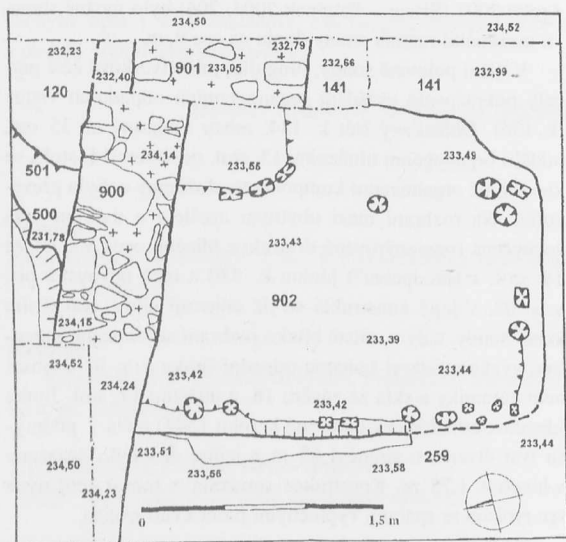
ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

Copyright © 2005 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Gloria Rosice

Pokyny pro autory na internetové stránce <http://www.iabrno.cz/3ca1cz.htm>
Instructions to authors on internet pages

Obr. 12. Litovel, nám. Svobody, sondy S7/03 a S10/04. Půdorys zdiva zvonice rámové konstrukce (k. 902), přiléhající k ohradní zdi hřbitova (k. 900) kostela sv. Marka. Kresba: K. Faltýnek. Litovel, Svoboda Pl., Suchschnitte S7/03, S 10/04. Grundriß der Glockenturmmauer, Ständerbau (K. 902), die an die Umfassungsmauer des Friedhofs (K. 900) der St. Markus Kirche anschließt. Zeichnung K. Faltýnek.

Archeologický výzkum odkryl pozůstatky celého půdorysu základové desky, sloužící zároveň jako podlaha drobné dřevěné zvonice rámové konstrukce situované u hřbitovní zdi. Jednoduchá konstrukce zvonice i prostorové umístění při ohradní zdi hřbitova má řadu analogií jak ze středomoravského prostoru (Kšíř 1946), tak i z širšího geografického rámce (Kuča 1995; Šalingová 1973). Doložená krátkodobost existence stavby, omezující se řádově na několik málo let, maximálně několik desetiletí v 16. století (snad jeho první polovina), asi souvisí s mohutnou přestavbou farního kostela sv. Marka do renesanční podoby ve 30. letech 16. století (Kauerová 2000, 18, 88). Tehdy mohla během přestavby původní gotické věže kostela na renesanční vyvstat nutnost provizorního umístění kostelního zvonu či zvonů. Období 16. století je totiž érou, kdy vešly do obliby velké zvony, které nahrazovaly nebo doplňovaly zvony gotické (Drápal 2002, 9–12).

Pavel Šlězár, NPÚ, ú. a p. v Olomouci

Literatura

- Drápal, S. 2002: Z historie zvonů a zvonařství. In: Zvony a zvonařství, Z dějin hutnictví 32, Rozpravy Národního technického muzea v Praze 177, Praha, 4–18.
- Kauerová, V. 2000: Kostel sv. Marka v Litovli. In: Památkový ústav v Olomouci. Výroční zpráva 1999, Olomouc, 87–92.
- Kšíř, J. 1946: Dřevěné zvonice na Hané, Časopis Vlasteneckého musejního spolku v Olomouci, roč. 55, sv. II, oddíl duchovněný, s. 321–333.
- Kuča, K. 1995: České, moravské a slezské zvonice, Praha.

Šalingová, Z. 1973: Konštrukcia a súpis drevených zvoníc na Slovensku, Slovenský národopis, č. 21, 553–572.

Šlězár, P. – Faltýnek, K. 2004: Litovel (okr. Olomouc). Centrum města. In: Přehled výzkumů 45, Brno, 204–207.

Resumé

Litovel (Bez. Olomouc). Husova Str. Parzelle Nr. 187. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel. Svobody Platz. Neuzeit. Glockenturm. Rettungsgrabung.

LITOVEL (okr. Olomouc)

Komenského ul. č. p. 687, parc. č. 33. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Souřadnice: X = -1108313.36, Y = -558720.11; X = -1108301.84, Y = -558714.43; X = -1108295.71, Y = -558726.15; X = -1108307.05, Y = -558732.25

Před plánovanou novostavbou rodinného domu s provoznou byly v červenci 2004 provedeny dvě drobné zjišťovací sondy (1,5 × 0,8 m), mající za cíl ověřit možnost ohrožení archeologických nálezů během výstavby základových pásů širokých 0,4 m a hlubokých 0,75 m. Obě sondy narazily na středověké vrstvy městské parcely ze 14. a 15. stol. v hloubce 0,8 m, tedy pod úroveň zahloubení základových pásů. Další průběh stavebních prací proto pokračoval pod archeologickým dohledem.

Nám. Přemysla Otakara, Masarykova ul. Vrcholný středověk. Město. Záchraný výzkum.

Souřadnice: X = -1108311.52, Y = -558607.51; X = -1108314.09, Y = -558599.31; X = -1108305.76, Y = -558596.43; X = -1108303.57, Y = -558602.70; X = -1108255.73, Y = -558582.84; X = -1108268.93, Y = -558547.41; X = -1108133.74, Y = -558498.59

Výstavba teplovodu proběhla v nepříznivých klimatických podmínkách během ledna až března 2004 a zasáhla západní i severní stranu nám. Přemysla Otakara s Masarykovu ulicí.

Hloubka výkopu se pohybovala od jednoho do dvou metrů, šířka činila 1,1 m.

V severní části nám. Přemysla Otakara výkop prořezal pozdně středověké a novověké (15.–20. století) úpravy veřejných ploch náměstí – dlažby, štěty, sterilní jílovitá izolační zpevnění povrchu, vyrovnávky terénu a od hloubky cca 0,9 m potom organogenní uložení ze 14. a 15. století. Obdobná situace byla zachycena i na západní straně náměstí, ale středověké vrstvy jsou zde značně narušeny četnými novověkými a recentními zásahy.

Archeobotanická analýza organogenní vrstvy k. 107 ze 14. století zjistila zejména běžné druhy rumišť a smetišť (36 %) spolu s vlhkomilnou vegetací (14 %) a odpadem ze zpracování polních plodin (17 %; Kočár – Kočárová 2004, 8). Díky trvale zvodnělému prostředí nedošlo k dekompozici organického odpadu včetně rostlinných makrozbytků.

Na Masarykově ulici před domem č. p. 762 byly přibližně v linii dnešní východní uliční čáry dokumentovány dva horizonty mazanických požárových destrukcí s negativy konstrukcí ze 14. století na úseku o délce 7 m, ležící v hloubce 0,8 m a 1,25 m pod dnešní úrovní vozovky, které dokládají

velmi rozšířené použití dřeva na stavbách vrcholného a pozdního středověku v Litovli. Sledovány byly též záměrné úpravy komunikace v podobě dvou kvalitních kamenných dlažeb ze 14. století v hloubce 1,3 a 2,1 m, jakož i dřevěného haťování v hloubce 2,6 m pod povrchem v podobě dřevěného roštu (2. pol. 13. století) a oblázkových štětů, známých již z archeologického výzkumu z roku 2003 (Šlězár – Faltýnek 2004, 206).

Před č. p. 664 pak výkop teplovodu v hloubce 0,55 m pod vozovkou odkryl korunu kamenného základového zdíva z pozdního středověku o délce 7,35 m. Zdivo sahlo do hloubky 1,2 m, aniž by se dosáhlo jeho základové spáry. Po prostorové identifikaci lze konstatovat, že s největší pravděpodobností byla narušena konstrukce středověké Uničovské brány.

Lze uzavřít, že stratigrafická pozorování i funkční interpretace terénních situací na náměstí i Masarykově ulici rámcově odpovídají zjištěním učiněným v průběhu archeologického výzkumu během II. etapy výstavby kanalizace v Litovli (viz Šlězár – Faltýnek 2004).

Karel Faltýnek, Pavel Šlězár, NPÚ, ú. o. p. Olomouc

Literatura

- Kočár, P. – Kočárová, R. 2004: Litovel. Nálezová zpráva o archeobotanickém výzkumu. ZIP, o.p.s., Plzeň. Nálezová zpráva uložena v archivu NPÚ Ol pod č. D-651.
- Šlězár, P. – Faltýnek, K. 2004: Litovel (okr. Olomouc). Centrum města. In: Přehled výzkumů 45, Brno, 204–207.

Resumé

Litovel (Bez. Olomouc). Komenského Str. Kon. N. 687, Parzelle Nr. 33. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel. Přemysla Otakara Platz, Masarykova Str. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

LITOVEL (okr. Olomouc)

Nám. Přemysla Otakara č. p. 778, 779, parc. č. 143, 159. Vrcholný středověk. Město. Záchranný výzkum.

Souřadnice: X=-1108306.00, Y=-558615.31; X=-1108296.38, Y=-558641.00; X=-1108277.55, Y=-558632.35

Během hloubení kanalizační přípojky ve dvoře budovy radnice č. p. 778 a 779 na západní straně nám. Přemysla Otakara byla zkoumána výkopová linie o celkové délce cca 40 m, šířce výkopu 0,6 m a hloubce 2–2,5 m. Nikde nebylo dosaženo intaktního geologického podloží. Od hloubky 0,5 m začínaly pozdně středověké vrstvy a od úrovně 1–1,2 m pod současným povrchem se objevovala pro Litovel typická souvrství tmavě zbarvených organogenních uloženin 13.–14. století. Četné zastoupení zlomků dřev, místně dosahujících až 40 % uloženiny, indikuje významný podíl dřevěných konstrukcí na středověké parcele.

Tento předpoklad potvrdila dokumentace kanálové šachty o rozměrech 2 × 1,5 m a hloubce 2,35 m, která porušila dvě nad sebou umístěné dřevěné stavby ze 13.–14. století, zachycené na ploše cca 1,7 × 1,5 m. Celkové rozměry konstrukcí jsou neznámé. Stavby pravděpodobně hospodářského charakteru souvisely s hospodářským provozem zadní části městského. Z první stavby se v hloubce 2,3 m dochovaly zbytky dřevěné

podlahy s prkny orientovanými ve směru SSV-JJZ a dřevěnými kůly. V rozmezí hloubky 1,55–2 m se nacházela destrukce druhé stavby v podobě horizontálně umístěných fošen a svisle i šikmo uložených trámů.

Karel Faltýnek, Hana Dehnerová, Pavel Šlězár, NPÚ, ú. o. p. Olomouc

Resumé

Litovel (Bez. Olomouc). Přemysla Otakara Platz Kon. N. 778, 779. Parzelle Nr. 143, 159. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

LIPNÍK NAD BEČVOU (k. ú. Loučka, okr. Přerov)

„Prostřední“. Novověk. Sídliště? Záchranný výzkum.

Při výstavbě dalšího úseku dálnice D47 z Lipníku nad Bečvou do Ostravy byla prozkoumána lokalita Loučka 3 „Prostřední“, na které byly v některých objektech objeveny zlomky keramiky patřící do období novověku (viz kap. Neolit).

Arkadiusz Tajer, AC Olomouc

Resumé

Lipník nad Bečvou (Kat. Loučka, Bez. Přerov). „Prostřední“. Neuzeit. Rettungsgrabung.

LOMNICE (k. ú. Brusná, okr. Blansko)

„Lhotky“. Středověk (13. století). Sídliště. Záchranný výzkum.

V průběhu měsíce září roku 2004 byl proveden záchranný archeologický výzkum při realizaci projektu „VTL plynovod 150/40 Lomnice – Tišnov“ v trati „Lhotky“ v katastrálním území Brusné, místní části Lomnice. Polní trať „Lhotky“ se nachází na mírném jižním svahu cca 0,5 km východně od středu Brusné, mezi silnicí III/3773 Lomnice – Tišnov a příjezdovou komunikací do osady. Archeologické objekty byly zachyceny v jejím jižním úseku, na hraně potoční nivy Brusné, pravého přítoku říčky Besének, v nadmořské výšce 389 m. Přesná poloha lokality je na ZM ČR 1 : 10 000, listu 24-14-22, určena bodem o souřadnicích 76:300 mm od západní/jižní sekce čáry.

Ve výkopu pro bezpečnostní elektrickou diodu se podařilo prozkoumat 2 zahloubené sídlištní objekty. Jednalo se o mělkou jámu protáhle oválného půdorysu se zbytky kamenné destrukce ve výplni a na ni navazující kůlovou jámu. Časové zařazení dosud neznámé lokality je možné na základě celkem 81 zlomků keramických nádob, pocházejících z prvně zmíněného objektu. V souboru výrazně převažuje keramika hradištní tradice (70 kusů, 86,4 %), reprezentovaná zlomky hrnců vyrobených z materiálu s příměsí tuhy a zdobených jak horizontálními rýhami či žlábkami a vlnicemi, tak i radélkem. V mnohem menší míře se vyskytuje tenkostěnnější hrčina s příměsí hrubé slidy (11 kusů, 13,6 %), jejíž tvarové i technologické kořeny jsou hledány v okruhu jihoněmecké keramiky, nejbližší pak v dolnorakouské produkci (Procházka 1991). Celek je jednoznačným představitelem tzv. pozdně hradištní keramiky, přechodného horizontu od přelomu 12. a 13. století až do blíže neurčitelné hranice ve 2. polovině 13. století (Procházka 1984; Unger 1984, 289–292), kdy současně existují dva kvalitativně odlišné způsoby přípravy keramické hmoty. Jak ukazuje podrobná chronologie brněnské středověké